

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ μέρος

Ένα σπουδαίο κομμάτι της προφορικής λογοτεχνικής παράδοσης των λαών είναι τα παραμύθια.

Πού θα τα βρούμε όμως τα παραμύθια; Θα ζητήσουμε από τους πιο κοντινούς μας να μας πουν ένα παραμύθι! Από όπου κι αν κατάγονται, από νησί, από στεριά, από μεγάλη ή μικρή πόλη, από την Ελλάδα ή από κάποια άλλη χώρα γειτονική ή μακρινή, μάλλον όλοι κουβαλούν μέσα τους πολύτιμο φυλαχτό τα παραμύθια με τα οποία μεγάλωσαν στον τόπο τους.

Αλλά κι εδώ στον τόπο μας υπάρχει σπουδαία προφορική παράδοση! Όσοι και όσες από σας δεν έχετε ακόμη εξερευνήσει το *σύμπαν* αυτό των παραμυθιών ίσως να μην πιστεύετε ότι υπάρχει! Κι όμως! Πολλές γενιές μεγάλωσαν με αυτές τις διηγήσεις...

Πού θα αναζητήσουμε αυτά τα παραμύθια;

- Οι γονείς, οι γιαγιάδες, οι παππούδες ... θα σας πουν όσα θέλετε!
- Ο παπα Γιώργης Ρήγας, ιερέας και λόγιος, διέσωσε ένα μεγάλο μέρος αυτής της προφορικής παράδοσης στο δεύτερο βιβλίο του σπουδαίου έργου του:

Σκιάθου Λαϊκός πολιτισμός, Α, Άσματα (1958)

Σκιάθου Λαϊκός πολιτισμός, Β, Δημώδεις διηγήσεις (1962)

Σκιάθου Λαϊκός πολιτισμός, Γ, Λοιπά μνημεία του λόγου (1968)

Σκιάθου Λαϊκός πολιτισμός, Δ, Ύλικός και κοινωνικός βίος (1970)

Β΄ μέρος

1. Επιλέξτε ένα από τα παραμύθια του παπα Γιώργη του Ρήγα. Παρουσιάστε σύντομα την ιστορία. Τι σας έκανε εντύπωση;
2. Μπορείτε να σχολιάσετε σύντομα τη γλώσσα του σκιαθίτικου παραμυθιού που διαλέξατε;
3. Ηχογραφήστε ή βιντεοσκοπήστε ένα παραμύθι που θα σας αφηγηθεί κάποιος!

Οδηγίες:

- καταγράψτε την ημερομηνία της ηχογράφησης, την ηλικία και το φύλο του αφηγητή, τον τόπο καταγωγής (χώρα-πόλη) και τη γλώσσα ή το ιδίωμα. Αν πρόκειται για παραμύθια άλλων χωρών ηχογραφήστε το παραμύθι στη γλώσσα του και μετά τη μετάφραση!

- προσπαθήστε να καταγράψετε όσο το δυνατόν περισσότερα σκιαθίτικα παραμύθια, αφού πολλοί άνθρωποι γύρω μας τα γνωρίζουν κι ακόμη θυμούνται πολλά

- φροντίστε να πείσετε κάποιον/κάποια όσο το δυνατόν σε μεγαλύτερη ηλικία (γιαγιάδες, παππούδες, ...) να σας πει το παραμύθι

- μας ενδιαφέρει ο αυθεντικός λόγος, μη διορθώσετε τίποτα!

- κρατήστε την ηχογράφηση στο αρχείο σας. Είναι πολύτιμη!

4. Προσπαθήστε κι εσείς να ηχογραφήσετε ή να βιντεοσκοπήσετε αναγνώσεις σκιαθίτικων παραμυθιών! Με τη σκιαθίτικη προφορά!

Να δηλώνετε την πηγή σας (από ποιον το πρωτοακούσατε). Αν διαβάσετε παραμύθι από τη συλλογή του παπα Γιώργη Ρήγα, πρώτα να αναφέρετε τα στοιχεία του βιβλίου και μετά τον τίτλο του παραμυθιού και τις σελίδες του βιβλίου. Κρατήστε τις ηχογραφήσεις στο αρχείο σας. Είναι πολύτιμες!

Γ' μέρος

Διαβάστε κι εδώ ένα από τα παραμύθια που μας διασώζει ο παπα-Γιώργης Ρήγας

Γεωργίου Α. Ρήγα, Σκιάθου Λαϊκός πολιτισμός, Β' τόμος, Δημώδεις διηγήσεις (1962)

30.

Τ' ἀλαφάκ'.

Μιά φουρά κ' ἔνα γιρὸ ἦταν ἕνας γέρονς κι μιὰ γριά κι δὲν εἶχαν κανένα πιδί κι παρακαλοῦσανι τοῦ Θεοῦ νὰ δῷς ἕνα πιδί κι λέγανι· «Παναϊά μ', δό μ' ἕνα κουρτσάκ', κι σὰ γέν' δώδικα χρουνοῦ, πᾶρ' του μ' πάλι.» Ἐς ἄκσι οὐ Θεὸς κι τσοῦδουκι ἕνα κουρτσάκ'.

Μιγάλουσι τοῦ κουρίτσ'. Αὐτό, ὅπ' κι νὰ πᾶνι, ἔβλιπι ἕνα γέρου κι τῶλι· «Νὰ πῆς τς μάννας σ', τοῦ δώρου ἀπ' μῶταξι.» Τοῦ κουρίτσ', ἀπ' τς πουλλὲς φουρὲς ἀπ' τ' τῶλι, πῆι κι τοῦ 'πι τς μάννας τ'. «Μάννα, λέει, ὅπ' μὴ στέλν'ς, βρίσκου ἕνα γέρου, κι δὲ μ' ἀφήν' σὶ ἡσυχία. Μ' λέει, τοῦ δώρου ἀπ' τῶταξις.» Λέει ἡ μάννα τ'. «Πιδάκι μ', λέει, τί νὰ σ' πῶ. Ἰγὼ, δὲν εἶχαμι πιδί, κι παρακαλοῦσα τοῦ Θεοῦ νὰ μ' δώσ' ἕνα πιδί, κι νὰ γέν' δώδικα χρουνοῦ κι νὰ τοῦ πάρ'.» Λέει τοῦ κουρίτσ'. «Ἄφου τοῦ 'χισ ταμένου, μητέρα, νὰ μὴ πάρ' κάνιου.»

Ἦστιρα πῆι οὐ γέρονς κι τοῦ πῆρι τοῦ κουρίτσ' κι τοῦ πῆι ἀπάν' στοῦ Θεοῦ. Οὐ Θεὸς τό 'στιλι κι πᾶνι κι ψούν'ζι στοῦ γηπουρὸ μαρούλια κι κρουμμύδια. Κεῖ ἀπὸ 'βγινι οὐ κηπουρὸς τὰ μαρούλια κι τὰ κρουμμύδια, κάνανι τρῶκ, τρῶκ οἱ ριζίτσι τς. Τοῦ κουρίτσ' ὄδις ἄγγι τοῦ τριζέμου, ἔλι·

*«Ὅπους τριζ' τς μαρουλιούνης κι τς κρουμμυδιούνης ἡ ριζίτσα,
ἔτσ' τριζ' κι τς μαννίτσας ἰμ' ἡ καρδίτσα
γιατ' ἰμένα τῆ Μαρδίτσα.»*

Κι ἄρχιζι κι κ'σκιζέτανι κι μάτουνι τὰ μάγλα τ', τὰ μοῦτρα τ'.

Πᾶνι Ἦστιρα ἀπάν' στοῦ Θεοῦ ξικισμέν'. Κι τσοῦλι οὐ Θεός· «Ποιός σ' ἔξικισι; -Τοῦ μαρουλόσκυλλου» ἔλι αὐτήν'.

Μιά φουρά, δυό, οὐ Θεὸς πῆι στοῦ γηπουρὸ μοναχός τ' κι τ' λέει· «Αὐτὸ τοῦ σκυλλὶ δὲ δού περιουρίζεις, μοναχὰ τῶεις ξόλ'του κι τρώει τοῦ κουρίτσ'»· Λέει οὐ κηπουρός· «Τοῦ σκυλλὶ ἰγὼ τό 'χου διμένου, δὲ δού τρώει τοῦ κουρίτσ'. Μοναχὰ σκίζιτι μοναχό τ'.» Πᾶει Ἦστιρα οὐ Θεὸς κι τοῦ βρίσκ' τοῦ κουρίτσ'. Τ' λέει· «Κανένα σκυλλὶ δέ σι τρώει. Σκίζισι μοναχό σ'. Γιατὶ σκίζισι; —Ἄχ! λέει, γιατί σκίζισι μ' ἄρουτᾶς; Ἰγὼ θμῶμι τ' μαννίτσα μ', κι γιατί αὐτὸ σκίζουμι.» Τ' λέει οὐ Θεός· «Θέλ'ς νὰ πᾶς σ' μάννα σ'; —Ναί, θέλου», λέει τοῦ κουρίτσ'.

Πιάν' οὐ Θεὸς κι φουναζ' ἕνα ἀλάφ' κι δέν' τοῦ κουρίτσ' ἀπάν' στ' ἀλάφ' κι τό 'στελι σ μάννα τ'. Στοῦ δρόμου ἀπ' πᾶνι, νύσταξι τ' ἀλάφ' κι λέει τ' κουρτσου· «Τῶρα θὰ χαβλώσου αὐτὸ τοῦ δέδρου—βρήκανι στοῦ δρόμου τς ἕνα ψλὸ δέδρου—κι θὰ σὶ βάνου ἀπάν' νὰ κ'μηθῆς, κ' ἰγὼ θὰ κ'μηθῶ ἀπουκάτ'.»

Τὸν χαβήλουσι τοῦ δέδρου, τό β'βανι ἀπάν' τοῦ κουρίτσ' κί τ' λέει·
«Ἄμα ῥθῆ τίπουτα νὰ σὶ φάη, νὰ φουνάξης·

*Ἄλάφ' κί ἀλαφάκ', τοῦ κουδουνάκ',
τρίκου κούμου κουκκαλάκ',
τρέχα κί θὰ μὶ φάη ἡ ἀλαφίνα.»*

Ἔπισι τ' ἀλαφάκ' κί κ'μήθκι. Ἀπουκάτ' ἀπ' αὐτὸ τοῦ δέδρου ἦταν ἓνα βγάδ'. Κί πῆι ἡ ἀλαφίνα νὰ πῆι νιρό. Ἐβλιπι ὄμους τοῦν ἡσκίου τ' κουρτσού, ἀπού 'ταν ἀπάν' στοῦ δέδρου, κί σκιαζέτανι. Ἀκ'τάζ' σαβάν' κί βλέπ' τοῦ κουρίτσ'. — Ἄ! λέει, καλόνι μιζὲ βρῆκα. Κατέβα νὰ σὶ φάου. Ἐλα, κατέβα γλήουρα, κί θέλου νὰ πὰ νὰ ζμώσου.» Λέει τοῦ κουρίτσ'· «Ἄφου θέλ'ς νὰ ζμώης, σῦρ' πρῶτα νὰ ζμώης, κ' ὕστιρα ἔλα νὰ μὶ φάς.»

Ἐφκι ἡ ἀλαφίνα κί πῆι νὰ ζμώσ'. Μόλις ἔφκι ἡ ἀλαφίνα, ἔβανι τοῦ κουρίτσ' τ' φουνῆ κί φώναξι τ' ἀλαφάκ'·

*Ἄλάφ' κί ἀλαφάκ', τοῦ κουδουνάκ',
τρίκου κούμου κουκκαλάκ',
τρέχα κί θὰ μὶ φάη ἡ ἀλαφίνα.»*

Τ' ἀλαφάκ' ὄμους κ'μήθκι βαριά, κί δὲ βῆρι χαβάρ' ἀπ' φώναξι τοῦ κουρίτσ'. Ἡ ἀλαφίνα ζύμουσι κί πῆι πάλι. «Ἐλα, λέει, κατέβα τώρα, ἦρθα. Γλήουρα, γιατί θέλου νὰ πὰ νὰ φουρνίσου. — Ἄδι, λέει τοῦ κουρίτσ', φούρνισι πρῶτα κ' ἔλα νὰ μὶ φάς. Θκή σ' εἶμι τώρα.»

Πῆι πάλι ἡ ἀλαφίνα νὰ φουρνίσ'. Φώναξι πάλι τοῦ κουρίτσ'·

*Ἄλάφ' κί ἀλαφάκ', τοῦ κουδουνάκ',
τρίκου κούμου κουκκαλάκ',
τρέχα κί θὰ μὶ φάη ἡ ἀλαφίνα.»*

Δὲ βῆρι πάλι τ' ἀλάφ' χαβάρ', γιατί κ'μάτανι βαριά. Ἄργησι ὄμους νὰ γυρίσ' ἡ ἀλαφίνα. Κί ὄσου νὰ γυρίσ', ξύπνησι τ' ἀλαφάκ' μουναχό τ' κί πῆι στοῦ κουρίτσ'. Λέει· «Χαβήλου, δέδρου.» Κί χαβήλουσι τοῦ δέδρου κί τοῦ πῆρι τοῦ κουρίτσ' κί φύγανι. Πάει κ' ἡ ἀλαφίνα, πθινὰ τοῦ κουρίτσ'. Ἄρχασι τότες μὶ τ' μυρουδιά κ' ἔτριχι στοῦ δρόμου, νὰ πὰ νὰ δζ βρῆ. Τς πρόφτασι σν ἀσκάλα, ἀπ' ἀνιβαίνανι δζ γριᾶς τοῦ σπὶτ'. Ἄπ' τοῦ γινάτι τς τότες ἡ ἀλαφίνα, ἀβ' δὲ βόρισι νὰ φάη τοῦ κουρίτσ', πρόφτασι μουναχὰ κ' ἔκουψι μὶ τὰ δόδια τς τ' ἀλαφιοῦ τν οὐρά. Κί γι' αὐτὸ δὲν ἔχνι τ' ἀλάφια νουρά.

Δ' Μέρος

Ας δούμε το λήμμα *παραμύθι* στο Λεξικό της Κοινής νεοελληνικής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών:

παραμύθι το [paɾamiθi] [O44](#) : **1.** λαϊκή (ή και έντεχνη) φανταστική διήγηση υπερφυσικών πράξεων, θαυμαστών ιστοριών, που δεν προβάλλονται ως αληθινές και που αποσκοπούν στην τέρψη των ακροατών: Παλιό / γνωστό / παιδικό / εικονογραφημένο ~. Τα παραμύθια της γιαγιάς / του Αντερσεν. Οι μάγισσες / οι νεράιδες / οι δράκοι του παραμυθιού. Συλλογή ελληνικών και ξένων παραμυθιών. Τα παραμύθια αρχίζουν με την τυπική φράση «μια φορά κι έναν καιρό». (έκφρ.) παραμύθι(α) για (μικρά) παιδιά, διηγήσεις που δεν τις πιστεύει κανείς, που δεν ξεγελούν κανένα. παραμύθια της Χαλιμάς, ψευτιές, φαντασιολογίες. περιμένει το βασιλόπουλο* / το πριγκιπόπουλο* του παραμυθιού. **2.** ψευδολογία, ψευτιά: Άσε τα παραμύθια. Μας είπε ένα σωρό παραμύθια. (έκφρ.) πουλάω ~, λέω ψέματα, εξαπατώ κτ. τρώω (το) ~, πιστεύω ψέματα, ξεγελιέμαι. σκάω σε κτ. το ~, ανακοινώνω, αποκαλύπτω ξαφνικά ή με τρόπο κτ. σε κτ.: Η κόρη μας μου έσκασε το ~ ότι έμεινε μετεξεταστέα. **3.** (μψ.) κατάσταση ιδανική, ονειρική, εξωπραγματική: Μου φαίνεται (σαν) ~. Έζησα μερικές μέρες μέσα σε ~. **παραμυθάκι** το ΥΠΟΚΟΡ. [μσν. παραμύθι < παρα-¹ μύθ(ος) -ι (διαφ. το αρχ. παραμύθιον `παραίνεση, παρηγοριά`)]